

Rahapeliottojen alenemiseen valmistautuminen, ratkaisuvaihtoehdot

Respondent:

-

Response on:

17.03.2021, 12.18 - 17.03.2021, 12.42

1. Vastaajan tiedot *

Etunimi	Tuija
Sukunimi	Brax
Sähköposti	Tuija.brax@sydanliitto.fi
Organisaatio	Suomen Sydänliitto

2. Mitä seuraavista työryhmän ratkaisuvaihtoehdoista pidätte toimivimpana?(vaihtoehdot esitetty laajemmin liitteenä olevan raportin luvussa 5, s. 90) *

Osittaisuudistus

3. Perustelut valittuun ratkaisuvaihtoehtoon

Pelihaittoihin puuttuminen on välttämätöntä ja jo tehtyä työtä haittojen vähentämiseksi on jatkettava. Pelimonopolin turvaaminen on osa pelihaittojen optimaalista vähentämistä. Pelihaittojen torjunnan näkökulmasta annetuilla vaihtoehdoilla ei ole eroa, vaan ne kaikki mahdollistavat tarvittavat toimet. ☐

Sosiaali- ja terveystieteiden avustussasioiden neuvottelukunta, jonka pj. olen, on lausunut nyt kysyttävästä asiasta 17.12. 2020 seuraavasti: "Neuvottelukunta katsoo avustusvarojen vähentyessä, että avustustoiminnassa tulee keskittyä järjestöjen perustoimintaedellytysten turvaamiseen ja rahoituksen ennakoitavuuteen. Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että avustusehdotus pohjautuu kokonaiskuvaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tarpeista. Neuvottelukunta katsoo, että tavoitteena olisi hyvä olla laajemmat avustuskohteet, jolloin niiden käyttö olisi joustavampaa. Avustettavissa toiminnoissa tulee painottaa niiden kestävyyttä rahoituskauden jälkeen. Mikäli niin sanottuja rajapintakohteita (myöh. tässä lausunnossa "julkisen vallan vastuulle kuuluvia palveluita") siirretään toisaalle rahoitettavaksi jo aiemmin esittämämme mukaisesti, se tulee tehdä hallitusti niin, etteivät haavoittuvimmat kohde-ryhmät jää muutostilanteessa ilman palvelua. Neuvottelukunta painottaa, että peliyhtiöiden yhdistämisessä sovittua jakosuhdelakia tulee noudattaa jatkossakin." ☐

Kokouksessaan 4.3. 2021, jolloin nyt lausuttavana oleva mietintö oli jo julkaistu, neuvottelukunta uudisti aiemman lausuntonsa ja korosti, että STEAn avustamien järjestöjen osalta vaikuttavuuden arviointia on tehty jo pitkään ja sitä edelleen kehitetään. Neuvottelukunta pitää vaikuttavuuden arviointia erittäin tärkeänä. ☐

Neuvottelukunnan kantana on täten koko ajan ollut nyt ns. osittaisuudistuksen nimellä kulkeva vaihtoehto, jossa julkisen vallan vastuulle kuuluvat palvelut rahoitetaan jatkossa valtion budjetista ja varsinainen järjestötoiminta, ml. mm. vertaistuki, vaikuttamistyö ja erilainen arjessa kohtaaminen, rahoitettaisiin osaltaan Veikkaus-voittovaroista. ☐

Neuvottelukunta on myötävaikuttanut jo aiemmin siihen, että STM on teettänyt ulkopuolisen selvityksen näistä julkisen vallan vastuulla olevista palveluista. Tämän pohjalta on STEAn virkamiehet virkamiesvastuulla tehneet yksityiskohtaisen listan näistä rahoituskohteista, joiden yhteenlaskettu summa on 37 373 301 euroa. (Lisäksi sotaveteraanien mitä tärkeimmän tuen rahoitus tulee poistumaan tästä rahoituksesta sitten joskus, kun sen saajia ei enää ole.) Kyseinen selvitys on toimitettu Liikasen työryhmälle, joten julkisuudessa esitetyt arviot, että osittaisuudistus vaatisi vielä suuren juridishallinnollisen työn, jossa perata, mitkä julkisen vastuulla olevat palvelut

tulisi siirtää varsinaiseen budjettirahoitukseen, ei STEA-avustusten osalta pidä lainkaan paikkaansa. □

Koska minulle on kerrottu, että ns. kokonaisuudistuksen puolesta on taustalla mainittu mm. käsitys osauudistuksen hallinnollisesta vaativuudesta, on vielä syytä tuoda esille, että vaikka OKM:n avustusten puolella tämä valmistelutyö on ehkä vielä tekemättä tai kesken, ei ns. kokonaisuudistus lopulta vähennä tätä työtä lainkaan, sillä myös siirtyminen budjettiraamien ja valtion budjetin piiriin tulee teettämään yhtä lailla työtä. Ajatus siitä, että nykyisin Veikkaus-voittovaroista rahoitettavat julkisen vallan vastuulla olevat toiminnot ja varsinaisen kansalaisjärjestötyön moninaisten muotojen valtionavustus voisivat jatkaa sellaisenaan valtion budjetissa yhtenä omana pääluokkana ilman että niiden juridinen yhteys muihin julkisen vallan vastuulla oleviin palveluihin tai kuntien valtionapuihin budjettikirjan pääluokissa perattaisiin, on budjettilakien puitteissa mahdoton. □

Näin ollen kokonaisuudistuksen ja osauudistuksen välillä ei tosiasiaassa ole eroa hallinnollisen taakan näkökulmasta.

En osaa sanoa, johtaako tämä minulle kuvattu virhepäätelmä osauudistuksen vaikeudesta myös toiseen hämmentävään puutteeseen työryhmän työssä. Siinä ei nimittäin lainkaan analysoida kokonaisuudistusmallin johtavan todennäköisesti siihen, että järjestötoiminnalta leikataan suhteellisesti huomattavasti enemmän kuin mitä Veikkauksen tuottoalenema on, koska julkisen vallan vastuulla olevia palveluita tuskin voi vastaavalla tavalla leikata Veikkauksen tuottoalenemaperusteella. Kokonaisuudistus nyt esitetyssä muodossa on omiaan johtamaan järjestöavustusten suurempaan leikkaukseen kuin mitä taustalle annettu oletama Veikkauksen tuloutuksesta antaa syytä, vaikka tätä ei mietinnössä sanota. □

Kuitenkin tärkein syy osauudistuksen puolesta ainakin terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen osalta on käynnissä oleva sote-uudistus. Neuvottelukuntamme on pitänyt perusteltuna STM:n ja STEAn linjausta, että STEA-rahoituksen yksi viime vuosien painopiste on ollut järjestöjen työn ohjaaminen yhteistyöhön tulevien sote-rakenteiden kanssa ja puitteissa. □

On käynyt selväksi, että tämä soten ns. hyte-osuus vaatii vielä aika ison työn sekä maan hallitukselta, THL:ltä että hyvinvointialueilta ja kunnilta sekä järjestöiltä. Tätä työtä ollaan parhaillaan tekemässä, mutta osa siitä on valmistumassa vasta lähivuosina, kun uudistuksen raamilaat ovat ensin hyväksytyt eduskunnassa. Osauudistusta - tai jos siihen ollaan menossa, myös kokonaisuudistusta - on vastuutonta ja vaarallista tehdä ilman että samaan aikaan tarkastellaan myös hyte-työn tulevia rakenteita ja rahoitusta sote-uudistuksessa. □

Osa-uudistukseen olisikin sen valmistelun alusta asti kytkettävä myös sote-uudistuksen mukanaan tuomat muutokset järjestöjen hyte-työn rahoitukseen paikallisella tasolla. Olen selvityshenkilönä raportissani STM 26/2018 kuvannut, kuinka usein järjestöjen tekemän hyte-työn rahoituksesta yli viidennes ja joskus jopa puolet tulee kunnilta tai kuntayhtymiltä. Tätä kirjoittaessa on yhä vielä hyvin epäselvää, miten tuo rahoitus ja sen yhteys STEA-rahoitukseen tullaan nykyisessä sote-uudistuksessa järjestämään. □

Koko sote-uudistuksen tärkein tavoite on saada painopiste siirtymään korjaavista, usein pistemäisistä, liian myöhään annettavista ja kallista palveluista ennaltaehkäisevään ja/tai varhaiseen ja monialaiseen palveluun tai järjestöjen vertaistuki- ja vapaaehtoistointaan. Tässä muutoksessa STEA-rahoituksen piirissä olevat järjestöt ovat aivan keskeisiä, mikä on julkilausuttu myös sote-uudistusta koskevien hallituksenesitysten yleis- ja pykäläkohtaisissa perusteluissa sekä esittelypuheissa. □

On ymmärrettävää, että valtiovallan on reagoitava Veikkauksen tuottoalenemaan ja järjestöjen on siinä missä koko suomalaisen yhteiskunnan osattava sopeutua tarpeisiin tehostaa ja rajata toimintojaan ja etsiä uusia rahoitusmuotoja, mutta tämän muutosprosessin valmistelua ei sote-puolella kerta kaikkiaan voi tehdä ilman kokonaisarviota sekä Veikkaus-voittojen alenemasta, mahdollisista kompensatioista ja sote-uudistukseen vasta rakenteilla olevista järjestöjen avustuksista ja rooleista. Tämä voidaan parhaiten tehdä osittaisuudistusvaihtoehdon pohjalta aloitettavalla valmistelutyöllä, jossa otetaan huomioon myös Sote-uudistus. □

Tämän valmistelutyön ajan on selvää myös, ettei hyte-työ kestä tilannetta, jossa Veikkaus-tuottojen alenemaa ei jossain määrin vielä kompensoida valtion budjetista lähivuosina. En jaksa uskoa, että juuri tässä vaiheessa sote-uudistusta on järkevää romahduttaa sote-järjestöjen rahoitus ja viedä uskottavuus koko siltä osalta hallituksen sote-esityksiä, joissa nimenomaan on rakennettu järjestöjen työn tai järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön varaan. □

Lopuksi vielä kerran: Neuvottelukunta pitää erittäin tärkeänä että järjestöjen työtä arvioidaan sen vaikuttavuuden suhteen. On hienoa, että Liikasen työryhmä korosti tätä mietinnössään. Neuvottelukunta on pitänyt niin ikään tärkeänä, että järjestöjen rahoituksen ja vaikuttavuuden arvioinnin pohjaksi muodostetaan ylivaalikautinen tilannekuva, jota vasten voidaan arvioida sekä järjestöjen työn tehokkuutta ja vaikuttavuutta että myös julkisen rahoituksen tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Olisi arvokasta jos Liikasen työryhmän jatkotyössä myös tämä tarve tilannekuvan muodostamisesta otettaisiin huomioon.